

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 13/2009 vp

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä huhtikuuta 2009 lähettäessään valtioneuvoston selonteon EU-politiikasta (VNS 4/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi suureen valiokuntaan samalla määrännyt, että ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- EU-erityisasiantuntija Merja Turunen, valtioneuvoston kanslia
- neuvotteleva virkamies Liisi Klobut, ympäristöministeriö

- teollisuusneuvos Sirkka Vilkamo, työ- ja elinkeinoministeriö.

Lisäksi valiokunta on saanut seuraavien henkilöiden ja tahojen kirjalliset lausunnot:

- jäsen Satu Hassi, Euroopan parlamentti
- jäsen Eija-Riitta Korhola, Euroopan parlamentti
- jäsen Riitta Myller, Euroopan parlamentti
- jäsen Sirpa Pietikäinen, Euroopan parlamentti
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta on tarkastellut selontekoa toimialansa mukaisesti ympäristöpolitiikan näkökulmasta. Selonteon lähtökohtana on antaa kokonaiskuva Suomen EU-politiikkaa ohjaavista periaatteista, sisällöllisistä painopisteistä ja EU-vaikutamisen kehittämisestä sekä edistää laaja-alaista keskustelua Suomen EU-politiikasta painopisteenä toiminnan ja politiikan sisältötavoitteet. Valiokunta pitää erityisen tervetulleena selonteon lähtökohtaa tahtotilojen esittämisestä olennaisista politiikkatavoitteista ja siten Suomen roolin korostamista aktiivisena kehittäjänä ja vaikuttajana unionissa. Myös ympäristöasioi-

den näkökulmasta on tärkeää, että Suomi hakee rakentavia ratkaisuja ja omia kantojaan harkitessaan ottaa huomioon unionin kokonaisedun eli sääntelyn mahdollisuudet vaikuttaa myönteisesti ympäristön tilaan koko unionin alueella ympäristönsuojelun edistämiseksi myös vähiten kehittyneissä unionin uusissa jäsenmaissa.

Valiokunta katsoo, että EU:n suunnannäyttäjän rooli kansainvälisessä ilmastopolitiikassa on selonteossa hyvin esillä. Tahtotila 2020-luvulle on, että EU on ilmastopolitiikan suunnannäyttävä ja maailman johtava matalahiilinen talousalue. Valiokunta yhtyy selonteon näkemykseen siitä, että ilmastopoliittinen johtajuus merkitsee samalla mahdollisuutta hyödyntää tämä edellä-

käviyys kilpailukyvyssä unionin kehittyessä johtavaksi puhtaan teknologian alueeksi maailmassa. Suomella on mahdollisuus hyödyntää omat teknologiset vahvuutensa tässä tilanteessa.

Tässä yhteydessä valiokunta huomauttaa, että EU-politiikassa tulee varautua myös huomattaviin taloudellisiin panostuksiin, jotka ovat välttämättömiä kattavan kansainvälisen ilmastositomuksen aikaansaamiseksi seuraavassa YK:n ilmastositomuskokouksessa Kööpenhaminassa joulukuussa 2009. Kehitymaat edellyttävät kattavaan sopimukseen sitoutuakseen huomattavaa rahoitustukea ja teknologiansiirtoa tarvittavien investointien tekemiseksi. Ilmastomuutoksen hillitsemistoimenpiteet ovat ensisijaisia, koska vaarallisen ilmastomuutoksen torjuminen riippuu niistä, mutta unionin ja kaikkien teollisuusmaiden tulee sitoutua myös vahvempien sopeutumistoimien avustamiseen kehityksissa.

Valiokunta korostaa, että selonteossa olisi tullut nivoa ympäristönsuojelu ja kestävä kehityksen tavoite vahvemmin selonteon läpileikkaavaksi teemaksi ilmastomuutoksen tapaan ottaen huomioon unionin ympäristöpolitiikan laajuus ja merkitys. Ilmastopolitiikkakin on tietysti lähtökohtaisesti ympäristöpolitiikkaa, mutta asian mittasuhteiden vuoksi on perusteltua käsitellä sitä muusta ympäristöpolitiikasta tässä suhteessa erikseen. Valiokunta korostaa, että ympäristöpolitiikka on tänä päivänä vahvasti EU-politiikkaa, sillä lähes kaikki ympäristölainsäädäntömme on EU:sta peräisin. Ympäristöpolitiikka on luonnostaan alueellista ja kansainvälistä, koska päästöt kulkeutuvat ilmakehässä ja vesissä alueilta toisille vaikuttaen jopa globaalisti. Siksi monien ympäristöongelmien ratkaiseminen on tehokasta ja vaikuttavaa ainoastaan ylikansallisella tasolla. Kansallisin säännöksin on vain hyvin rajoitetusti mahdollista asettaa ympäristöperusteisia vaatimuksia sisämarkkinoilla liikkuville tuotteille, joten esimerkiksi energiatehokkuusmääräysten asettaminen laitteille on mahdollista vain unionin tasolla. Samoin esimerkiksi liikennejärjestelmät tulee nähdä alueellisina kokonaisuuksina, ja vaikkapa rai-deliikenteen edistäminen on luontevaa unionin tasolla.

Valiokunta painottaa, että ilmastomuutoksen hillitsemisen ohella keskeisiä ympäristöpoliittisia tavoitteita unionissa ovat luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttäminen ja koko luonnonvarapolitiikan kestävyys sekä energia- ja materiaalitehokkuuden parantaminen mukaanlukien kestävien tuotanto- ja kulutustapojen edistäminen ja ympäristölähtöinen tuotepolitiikka. Selonteossa olisi perusteltua nostaa esiin Suomen tahtotila edistää myös näiden tavoitteiden tukemista. Tavoitteiden ja vaatimusten tulee olla niin tiukkoja, että ne edistävät uusien innovaatioiden syntymistä. Ne ovat tarpeen kehityksessä kohti matalahiilistä ja kestävää, materiaalitehokasta taloutta.

Valiokunta toteaa tyytyväisyydellä, että selonteossa on varsin hyvin nostettu esiin uusiutuvan energian käytön ja energiatehokkuuden edistäminen ottaen huomioon myös tämän edelläkävijyyden hyödyntämismahdollisuus energia-alan kasvavilla markkinoilla maailman energiatalouden murroksessa. Valiokunta katsoo, että kestävä luonnonvarapolitiikka ja materiaalitehokkuuden edistäminen olisi perusteltua nostaa esiin samalla tavoin ja määritellä näille tahtotila. Luonnonvarojen saatavuus ja niiden hinta tulevat olemaan merkittäviä kysymyksiä tulevaisuudessa, ja Suomen tulee erityisesti vaikuttaa unionin luonnonvarojen kestäväin käytön edistämiseen. Suomella on erityistä osaamista uusiutuvien luonnonvarojen kestävästä käytöstä, mikä tulee kääntää myös kilpailukyvyin kannalta omaksi hyödyksemme. Luonnonvarapolitiikka tulee ilmastomuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen muodostamien vaikutusten vuoksi saamaan uusia reunaehtoja. Erityisesti metsät mutta myös maatalous tulee olemaan keskeisessä asemassa kansainvälisessä ilmastopolitiikassa hiilinielunäkökulmasta. Aktiivisen vaikuttamisen perustaksi tarvitaan tehokasta tutkimusta luonnonvarapolitiikan päätöksenteon perustaksi.

Valiokunta katsoo, että selontekoon kuuluu myös tahtotila Itämeren suojelun edistämisestä EU-politiikan keinoin. Selonteossa Itämeri ja Pohjoista ulottuvuutta ei käsitellä lainkaan siksi, että Suomen Itämeripolitiikasta on valmisteil-

la erillinen selonteko, joka kattaa myös EU:n toiminnan Itämeren alueella. Asian merkittävyyden ja politiikkakoherenssin varmistamisen johdosta on kuitenkin perusteltua ottaa Itämeri lyhyesti esille myös tässä selonteossa. Unionin Itämeristrategia voisi tarjota nykyistä tehokkaamman keinon kaikkien rantavaltioiden päästöjen rajoittamiseksi, ja Suomen tulisi olla tässä aloitteellinen.

Valiokunta toteaa yhteisen maatalouspolitiikan olevan Suomen ilmasto- ja luonnonolosuhteista johtuen Suomelle erityisen haastavaa. Yhteisen maatalouspolitiikan keinoin tulisi tunnistaa alueelliset ja olosuhteista johtuvat erot esimerkiksi vesistöjen kuormituksessa ja räätälöidä nykyistä tehokkaampia toimenpide- ja tukiratkaisuja. Vihreää maatalouspolitiikkaa tulisi edistää esimerkiksi yhdistämällä uusiutuvan energiantuotannon haasteet ja ympäristökuormituksen vähentäminen: Biomassan viljelyn lisääminen herkillä alueilla vähentää talviaikaista vesistökuormitusta ja poistaa ravinteita tavanomaisesta kierrosta. Valiokunta pitää myönteisenä myös selonteon toteamusta viljelijöiden oikeudesta geenimuuntelusta vapaaseen tuotantoon ja kuluttajien oikeuteen siitä vapaisiin tuotteisiin.

Valiokunta korostaa, että Suomen tulee osallistua jatkossa aktiivisesti, rakentavasti vaikuttaen ja yhteistyössä kaikkien päätöksenteon osapuolten kanssa unionin kestävästä ilmasto- ja ympäristöpolitiikan muodostamiseen. Selonteossa tunnistetaan Euroopan parlamentin vaikutusvalan kasvaminen ja vaikuttamishaasteiden muuttuminen, kun Suomen tavoitteita on edistettävä laajalla rintamalla lainsäädäntöhankkeista vastaavien esittelijöiden ja poliittisten ryhmien kautta eikä enää yksin suomalaisjäsenten kautta. Selonteossa linjataan hyvin myös Suomen tarve vaikuttaa aktiivisesti jo varhaisessa vaiheessa komission valmistelutyöhön. Tavoitteena tulee olla entistä aktiivisempi ja ennakoivampi vaikuttaminen komission toimintaan. Valiokunta kat-

soo, että Suomen tulee myös käyttää tehokkaammin hyväksi EU:n kautta avautuva mahdollisuus vaikuttaa kansainväliseen lainsäädäntötyöhön sekä edistää yhteistyötä ympäristönsuojelussa kolmansien maiden kuten Venäjän kanssa.

Valiokunta katsoo, että Suomen tulee olla ennakoiva, aktiivinen toimija erityisesti edellä kuvatuilla ilmasto-, ympäristö- ja luonnonvarapolitiikan aloilla. Kuten selonteossa todetaan, ennakkovaikuttaminen komission valmisteluun sekä vaikuttaminen neuvostossa ja Euroopan parlamentin päätöksentekoon edellyttävät entistä vahvempaa panostusta ja siis riittäviä resursseja. Valiokunta yhtyy näkemykseen EU-vaikuttamisesta investointina suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseen ja korostaa, että myös ympäristöhallinnossa on kyettävä turvaamaan riittävät resurssit tämän investoinnin toteuttamiseen.

Suomen järjestelmää eduskunnan osallistumisesta unioniasioita koskevaan päätöksentekoon on pidetty tärkeänä vahvuutena ja jopa esimerkiksi tapana varmistaa parlamentin ja valtioneuvoston tiivis yhteistoiminta. Näin Suomen edustajilla on ollut unioniasioita koskevissa neuvotteluissa eduskunnan suora tuki ja hyvät mahdollisuudet toteuttaa aktiivista politiikkaa. Valiokunta korostaa, että järjestelmän toimivuuden kannalta on kuitenkin aivan keskeistä, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle oikea-aikaisesti tiedot käsiteltävistä unioniasioista. Jos tavoitteena on ennakoivan vaikuttamisen tehostaminen joka tasolla, tulee valtioneuvoston kiinnittää tähän erityistä huomiota, jotta eduskunnalla on tosiasiallisesti mahdollisuus perehtyä asiaan niin varhaisessa vaiheessa, että vaikuttamiseen on vielä reaaliset mahdollisuudet.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

YmVL 13/2009 vp — VNS 4/2009 vp

Helsingissä 6 päivänä toukokuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Susanna Huovinen /sd	Sanna Perkiö /kok
vpj.	Pentti Tiusanen /vas	Sari Sarkomaa /kok
jäs.	Christina Gestrin /r	Janne Seurujärvi /kesk
	Tanja Karpela /kesk (osittain)	Oras Tynkkynen /vihr
	Timo Kaunisto /kesk	Pauliina Viitamies /sd
	Timo Korhonen /kesk	vjäs. Marko Asell /sd.
	Tapani Mäkinen /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.